

УДК 81-13

М.В. Ліпатова, викладач кафедри суспільних наук, інформаційної та архівної справи

Центральноукраїнський національний технічний університет

Навчання аудіювання іноземних студентів на заняттях з мови

Стаття присвячена темі навчання аудіювання, яке є одним з найважливіших видів мовленнєвої діяльності (40-50%), без якого неможливо здійснювати спілкування іноземною мовою. В статті розглядаються функції аудіювання в системі навчання української мови як іноземної.

аудіювання, комунікація, мовленнєва компетенція, сприйняття мовлення

Українська мова – це необхідний засіб спілкування й адаптації до нових соціально- культурних умов, а також засіб спілкування іноземних студентів в процесі навчання. Як зазначається в типовій програмі, це «навчальна дисципліна, що передбачає забезпечення комунікативних потреб студентів у побутовій, навчально-професійній, соціально-культурній, навчально-науковій сферах та формування їхньої комунікативної компетенції. Аудіювання – розуміння сприйнятого на слух усного мовлення.

Аудіювання є одним з чотирьох видів мовленнєвої діяльності, над формуванням яких працює викладач іноземної мови. Аудіювання є ключовим моментом комунікації: не почувши чи не зрозумівши співрозмовника, вам нічого буде йому відповісти. Без умінь сприймати на слух комунікативна діяльність неможлива. Можна стверджувати, що аудіювання – це саме те вміння, яке викликає найбільші труднощі під час спілкування з носіями мови, а значить потребує пильної уваги та розуміння його особливостей з боку викладача української мови як іноземної. Характерні риси аудіювання: реалізує усне спілкування, реактивний вид мовленнєвої діяльності (реакція на монологічне, діалогічне мовлення), рецептивний вид мовленнєвої діяльності.

У системі навчання української мови як іноземної аудіювання виконує низку функцій, які варто брати до уваги вже на початковому етапі. З першого дня перебування в україномовному середовищі студенти-іноземці чують рекламні заклики, попередження та оголошення у міському транспорті, звернення на вулиці чи в адміністративних установах, запитання у закладах громадського харчування, на які повинні адекватно реагувати, реалізуючи комунікативну функцію. Крім того, як засіб навчання, аудіювання стимулює мовленнєву діяльність студентів, забезпечує процес керування навчальним процесом, знайомить із новим матеріалом, є основою формування компетенцій в інших видах мовленнєвої діяльності, сприяє самоконтролю й установленню зворотного зв'язку між викладачем і студентом, студентом та іншими студентами.

Оскільки аудіювання – це складний багаторівневий процес, то формування повинно відбуватися з урахуванням лінгвістичних (фонетичних, лексичних, граматичних), екстралінгвістичних та соціокультурних труднощів, що виникають під час змістового сприйняття звукових повідомлень. Для цього у навчальних умовах роботи з аудіотекстами використовують підготовчо-мотиваційні завдання, спрямовані на розвиток умінь орієнтуватися у ситуації спілкування; тренувальні завдання, спрямовані на розвиток механізмів слухового сприйняття: імітативні, комбіновані, запитання, висловлення згоди чи незгоди тощо; коригувальні та контрольні завдання, що розвивають уміння компресії, інтерпретації й оцінки почутого.

Важливо враховувати, що під час аудіювання у слухачів можуть виникати труднощі, з одного боку, пов'язані з їхніми психофізіологічними особливостями, а іншого, – з умовами слухання: якістю звучання, індивідуальними особливостями диктора чи мовця, темпом, інтонацією мовлення тощо. Варто залучати навчальні, а в подальшому й автентичні, аудіоматеріали, які стосуються побутової, соціально-культурної, професійної тематики і сприяють накопиченню фонових знань в іноземних слухачів.

Досягнення студентами високого рівня вміння розуміти усне українське мовлення передбачає регулярну цілеспрямовану роботу викладача з навчання аудіювання. Система цієї роботи охоплює серію аудіотекстів, що ускладнюються від заняття до заняття, і спеціальних завдань, які супроводжують ці тексти.

Робота над кожним аудіотекстом на занятті має складатися принаймні з трьох етапів: етапу передтекстової роботи, етапу аудіювання тексту й етапу післятекстової роботи. На стадії передтекстової роботи викладач ознайомлює студентів із темою аудіотексту, усуває лексичні труднощі та розвиває навички мовленнєвого прогнозування. Власне аудіювання тексту відбувається набагато успішніше, якщо супроводжується завданням, які скеровують завданнями, спрямованими не на мовну форму тексту, а на його розуміння, причому бажано, аби вони були пов'язані з головною ідеєю тексту. Наприклад, при аудіюванні етикетних діалогів на початковому рівні:

Прослухайте діалог і скажіть, які слова привітання і прощання живають дівчата? Прослухайте діалог і скажіть, які слова вітання використовують викладач і студент? Поясніть, чому вони не використовують слово «Привіт!».

Притекстові завдання активізують розумову діяльність студентів, спрямовують їхню увагу на пошук і запам'ятовування необхідної інформації й урешті-решт сприяють уважнішому сприйняттю всього аудіотексту.

Після прослуховування тексту виконуються післятекстові вправи. Їхня провідна мета – перевірка розуміння аудіотексту. Форми перевірки: відповіді на запитання до тексту, тести множинного вибору (вибір правильної відповіді з ряду запропонованих) чи визначення правильних і неправильних тверджень, що ґрунтуються на інформації з тексту. На етапі післятекстової роботи викладач також семантизує незнайому студентам лексику. Зазвичай на початковому рівні викладач сам пред'являє навчальні аудіотексти, тобто застосовує контактне аудіювання.

Навчання аудіювання на заняттях з української мови як іноземної має на меті допомогти студентів-іноземцям оволодіти його основною спеціальністю, оскільки слухання лекцій за спеціальністю – це певний вид монологічного мовлення. На відміну від діалогічного, таке мовлення не передбачає миттєвого зворотнього зв'язку, однак може викликати певні складнощі в сприйнятті.

Під час аудіювання виникають і мовні труднощі. Наприклад, лексичні труднощі виникають тому, що збільшується словниковий матеріал, зокрема з'являється велика кількість наукової та технічної лексики, у тексті можуть бути фразеологічні звороти, а деякі слова

вживаються у переносному значенні. Щодо граматики, то ці труднощі можуть бути пов'язані з граматичними моделями або з синтаксичними конструкціями

Навчаючи аудіювання, як й іншим видам мовленнєвої діяльності, відбувається розвиток мовної, мовленнєвої, соціокультурної, компенсаторної, навчально-пізнавальної компетенції:

Мовленнєва компетенція – розвиток комунікативних вмінь в аудіюванні; Мовна компетенція – оволодіння новими мовними засобами (фонетичними, орфографічними, лексичними, граматичними) у відповідності до систем, сфер і ситуацій спілкування;

Соціокультурна компетенція – залучення студентів до культури, традицій і реалій країни, мова якої вивчається, в рамках сфер, ситуацій спілкування, які відповідають досвіду, інтересам, психологічним особливостям студентів на різних етапах навчання;

Компенсаторна компетенція – розвиток умінь виходити із ситуації в умовах дефіциту мовних засобів при отриманні інформації;

Отже, аудіювання – це перший крок до мовленнєвого спілкування і обов'язково є складовою будь-якої сучасної методики викладання іноземної мови. Аудіювання є потужним засобом навчання іноземної мови. Цей вид мовленнєвої діяльності дозволяє оволодіти звуковою частиною мови, що вивчається, його фонемною складовою та інтонацією. Через аудіювання відбувається активне засвоєння лексичного складу та його граматичної структури. В результаті постійного тренування такого виду мовленнєвої діяльності у студентів розвивається логічне мислення і здатність виконання таких складних розумових операцій, як аналіз, синтез, дедукція, індукція, порівняння, конкретизація і т.ін.

Аудіювання – це один з найважливіших видів мовленнєвої діяльності (40-50%), без якого неможливо здійснювати спілкування іноземною мовою. Для ефективного навчання студентів аудіювання потрібно враховувати психологічні особливості цього виду мовленнєвої діяльності, труднощі, що виникають під час роботи студентів з аудіо текстами, і вміло застосовувати системи вправ вкупі з ретельно відібраним автентичним матеріалом для аудіювання професіонального спрямування, з метою зменшення проблем під час прослуховування аудіо текстів та підвищення мотивації студентів.

Список літератури

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф.С. Бацевич.- К., Видавничий центр "Академія", 2004. 342с.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. лінгв. ун-тів і фак. ін. мов вищ. навч. закладів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін./ під загальн. ред. С.Ю.Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
3. З.. Виноградов В.А. Лингвистика и обучение языку / В.А. Виноградов. – М. : Academia, 2003. <https://gigabaza.ru/doc/100569-pall.html>

Одержано 23.05.19

УДК 81-13

М.В. Ліпатова, викладач кафедри суспільних наук, інформаційної та архівної справи

Центральноукраїнський національний технічний університет

Формування соціокультурної компетенції іноземних студентів на заняттях з мови навчання

Стаття присвячена формуванню соціокультурної компетенції студентів – іноземців у процесі викладання української мови як іноземної. Формування соціокультурної компетенції створюється під час знайомства іноземців з особливостями культури України та мовленнєвою поведінкою носіїв мови в різних комунікативних ситуаціях, що передбачає розвиток умінь і навичок використовувати ці знання у процесі спілкування.

соціокультурна компетенція, культура України, духовні цінності українців

Одним із пріоритетних завдань навчання іноземних мов визнається формування у студентів соціокультурної компетенції, що передбачає наявність знань про національно-культурні особливості країни, мова якої вивчається, про норми мовленнєвої поведінки її носіїв і вміння будувати свою поведінку відповідно до цих особливостей і норм. Вивчення іноземної мови повинно відображати якомога точніше соціальні, економічні та культурні реалії країни мови, що вивчається. Навчання іноземним мовам має бути